

Зотько О.М., Подолянчук О.А.

ЕКОЛОГІЧНИЙ АУДИТ В УКРАЇНІ

Екологічні проблеми України загалом не відрізняються від відомих світових проблем: зміна клімату, зокрема ослаблення озонового рівня; забруднення атмосфери з утворенням кислотних опадів й отруйних речовин; забруднення вод (морів та річок) важкими металами і хімічними сполуками; виснаження і забруднення поверхневих вод і ґрунту; скорочення площі лісів; зниження здатності природного середовища до самоочищення і самовідновлення; утворення збудників нових захворювань рослин, тварин і людини.

Актуальним та необхідним на сучасному етапі є формування екологічної політики, системи екологічного менеджменту на рівні кожного власника, підприємства, корпорації, галузі, регіону тощо. Усе це неможливо без формування організаційно-економічних засад та проведення процедури екологічного аудиту, що передбачено й у провідних відповідних міжнародних та українських стандартах,

Розвиток сучасних ринкових відносин, функціонування різних форм власності у виробництві, обміні і споживанні необхідного для суспільства продукту вносить істотні зміни у систему управління мікроекономікою і у її функції, зокрема, фінансово-господарського контролю і екологічного контролю. Близько 30 років тому у країнах з розвинутою ринковою економікою організаційна схема господарсько-фінансового контролю була доповнена введенням екологічного аудиту. У міжнародній практиці екологічний аудит реалізований у практичний механізм діяльності, що ґрунтується на законодавчій і нормативно-методичній базі, має широку організаційну інфраструктуру і оснащений кваліфікованими кадрами екоаудиторів. У США, Японії, у країнах Європейського Союзу процедура екологічного аудиту спрямована на підвищення ефективності екологічної політики компаній або промислових підприємств [2].

Екологічний аудит повинен бути повним та перманентним, тобто давати повну оцінку того, як дотримуються вимоги щодо стану навколишнього середовища зареєстрованою особою. Безумовно, що екологічний аудит має проводитись незалежними експертами.

Вважаємо, що основні причини, за якими має проводитися аудит, є такі: страхування (витрати на ліквідацію наслідків забруднення навколишнього середовища); конкуренція на ринку (товари повинні бути екологічно чистими, що підвищує попит на них на споживчому ринку, спеціальним ярликом відмічаються товари, що пройшли перевірку тощо); придбання (витрати на придбання земельної ділянки або підприємства можуть виявитися перевищеними; експертиза стану навколишнього середовища та забруднення земельних ділянок об'єкта, запланованого для придбання); законодавство (необхідність дозволу робіт із забруднюючими матеріалами) [3].

Сьогодні екологічний аудит став невід'ємною частиною, інструментарієм систем екоменеджменту від макро- до мікрорівня природокористування та господарювання. Це один із провідних ринкових інструментів екологізації не тільки виробництва, а й суспільно-економічних відносин у цілому, поліпшення якості життя людини, забезпечення її прав на екологічно безпечне існування[1].

Для України «екологічний аудит» є відносно новим, тоді як у промислово розвинених країнах світу (як уже відмічалось вище) - Канаді, Великобританії, Нідерландах, США, Швеції, інших країнах ЄС, воно відоме вже упродовж 20-30 років і набуло великого поширення,

Проте слід відмітити, що останнім часом законодавча й виконавча влада України почала робити певні кроки у створенні і розвитку законодавчо-нормативних засад упровадження екологічного аудиту як виду діяльності з переважно підприємницькою спрямованістю.

Екологічний аудит визнано в Україні одним із пріоритетних напрямів державної політики в галузі охорони довкілля, використання ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. У відповідній Постанові Верховної Ради України впровадження екологічного аудиту віднесено до національного рівня

управління [4].

Власникам підприємств економічно вигідніше платити за забруднення навколишнього середовища і розміщення відходів, ніж дотримуватися усіх нормативів природоохоронного законодавства. Проводити ж екологічний аудит на цих підприємствах можливо тільки на добровільній основі, за згодою керівників підприємств, навіть якщо замовниками аудиту є органи місцевого самоврядування. Якщо ж підприємство дає згоду на проведення добровільного внутрішнього екологічного аудиту, то й у цьому випадку ст. 8 обмежує процедуру аудиту, оскільки «конкретні завдання екологічного аудиту у кожному окремому випадку визначаються замовником, виходячи з його потреб». Тобто на першому місці опиняються не інтереси держави, а інтереси замовника. А замовником аудиту можуть бути й власники підприємств або його керівники та інші організації, а не тільки державні органи. Тим самим саме вони визначають рамки аудиту, що й робить екологічний аудит неповним та обмеженим.

Отже, можна зробити висновок, що на сьогодні назріла гостра необхідність в удосконаленні Закону «Про екологічний аудит», унесені до нього ряду доповнень та змін. Зокрема вважаємо, що необхідно і доцільно забезпечити обов'язковість проведення екологічного аудиту на всіх підприємствах, які становлять екологічну небезпеку, незалежно від їх форм власності; законодавчо закріпити обов'язковість виконання рекомендацій екологічного аудиту. Необхідно також розширити сферу екологічного аудиту й на об'єкти, які вже знаходяться поза сферою виробничої діяльності, але продовжують становити загрозу для навколишнього середовища - старі нафтосховища, накопичувачі токсичних відходів (у тому числі пестицидів та мінеральних добрив) тощо. Потрібно у найкоротші строки розробити та прийняти єдину методичну базу для проведення аудиту, єдині вимоги до аудиторів, єдині умови для досліджуваного об'єкта та проробити інші комплексні питання з екологічного аудиту.

Література:

1. Закон України «Про екологічний аудит» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. - 2009. - Режим доступу до тексту закону: [http // zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)
2. Дроздова О. Ю. Актуальні питання впровадження та розвитку екологічного аудиту в Україні / О. Ю. Дроздова. - Екологічний менеджмент у загальній системі управління: Шоста щорічна Всеукраїнська наукова конференція. - Суми : Вид-во СумДУ, 2006. - 190 с.
3. Чумак А. Н. Теоретические основы экологического аудита (Харьковский государственный экономический университет) [Електронний ресурс] / А. Н. Чумак. - 2007. - Режим доступу до статті: [http // docs.google.com](http://docs.google.com)
4. Шматков Г. Г. Современное состояние и перспективы экологического аудита (Рубрика: ООО УкрЗкоАудит. - г. Днепропетровск) [Електронний ресурс] / Г. Г. Шматков, С. И. Гайдидей. – 2007.